

Sygn. akt IV CK 451/04

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 stycznia 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maria Grzelka

SSN Tadeusz Żyznowski

w sprawie z powództwa (...)Korporacji Budowlanej Spółki z o. o. w O.
przeciwko (...) Bank Spółce Akcyjnej w W. I Oddziałowi w O.
o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 13 stycznia 2005 r.,
kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 29 kwietnia 2004 r.,
sygn. akt I ACa (...),

oddala kasację i zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powódka (..) Korporacja Budowlana Spółka z o.o. w O. wystąpiła przeciwko (...) Bank S.A. w W. I Oddział w O. z powództwem o pozbawienie wykonalności bankowego tytułu egzekucyjnego z dnia 15 listopada 2000 r. nr (...) zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w O. z dnia 15 listopada 2000 r I Co (...) opiekującego na kwotę 2 764 378,78 zł, z ustawowymi odsetkami od dnia 15 listopada 2000 r do dnia zapłaty.

Pozwany Bank wniósł o oddalenie powództwa i podniósł, że w postępowaniu upadłościowym syndyk sprzedał nieruchomości powodowej spółki położone w O. przy ul. M. i S. obciążone hipotecznie na jego rzecz z tytułu przedmiotowych kredytów. W dniu 31 października 2002 r. upadły zawarł układ z wierzycielami nieuprzywilejowanymi i po uprawomocnieniu się postanowienia zatwierdzającego układ, środki pochodzące ze sprzedaży tych nieruchomości w kwocie 2 816 692 zł zostały mu przekazane. Kwota ta wyczerpywała w całości wierzytelności Banku umieszczone na zatwierdzonej przez sędziego komisarza postanowieniem z dnia 14 września 2002 r. liście wierzytelności, na której jako suma zgłoszona przez Bank figurowała kwota 2 809 724,17 zł (suma główna 2 712 439,37 zł i odsetki 97 284,80 zł) i która w całości została uznana. Według stanowiska Banku przekazana kwota zaspokoila należności główne i część odsetek. Pozostały do ściągnięcia odsetki ustawowe od daty ogłoszenia upadłości do chwili spłaty tj. kwota 503 928,12 zł od kredytu obrotowego i kwota 713 330,97 zł od kredytu w rachunku bieżącym. Odsetki te, których powódka odmówiła uiszczenia, są przedmiotem postępowania egzekucyjnego wszczętego na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego z dnia 15 listopada 2000 r., w którym egzekucja została ograniczona przez wierzyciela do kwoty 400 000 zł.

Wyrokiem z dnia 10 grudnia 2003 r. Sąd Okręgowy w O. powództwo oddalił. Według ustaleń tego Sądu strony w dniu 14 grudnia 1999 r. zawarły umowę o kredyt obrotowy w wysokości 1 500 000 do końca listopada 2002 r., którego zabezpieczeniem a także należności z nim związanych, były hipoteki umowne ustanowione na należących do kredytobiorcy prawach użytkowania wieczystego nieruchomości położonych w O. przy ul. T., M. i S. Hipoteki te zabezpieczały wierzytelność Banku na łączną kwotę 1 500 000 zł. Na prawie użytkowania wieczystego powódki nieruchomości położonej w O. przy ul. T. objętym księgą wieczystą nr (...) była to hipoteka umowna w kwocie 500 000 zł z odsetkami według zmiennej stopy procentowej, która na dzień zawarcia umowy stanowiła 19,90% w stosunku rocznym.

W dniu 6 stycznia 2000 r. strony zawarły umowę kredytu w rachunku bieżącym w maksymalnej wysokości do 1 500 000 zł, do dnia 15 grudnia 2000 r., którego spłatę zabezpieczyły trzy hipoteki kaucyjne do kwoty 1 000 000 zł ustanowione na prawach użytkowania wieczystego tych samych nieruchomości powódki. Na prawie użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w O. przy ul. T. objętej Księgą wieczystą nr (...) była to hipoteka umowna kaucyjna w kwocie do 1 000 000 zł na zabezpieczenie kredytu w rachunku bieżącym, podlegającego spłacie do dnia 15 grudnia 2000 r.

Wobec nie dotrzymania warunków spłaty kredytów Bank w dniu 7 listopada 2000 r. wypowiedział umowy kredytowe i wezwał powodową spółkę do uiszczenia całej należności w kwocie 2 776 222,72 zł wraz z odsetkami. W dniu 15 listopada 2000 r. Sąd Rejonowy w O. nadał klauzulę wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu co do ogólnego zadłużenia na datę wystawienia tytułu w kwocie 2 703 596,82 zł oraz ustawowych odsetek od tej kwoty od dnia 15 listopada 2000 r. tj. od dnia wystawienia tytułu egzekucyjnego.

W dniu 27 grudnia 2000 r. Sąd Rejonowy w O. ogłosił upadłość strony powodowej, a postanowieniem Sędziego komisarza z dnia 11 października 2002 r. upadły został dopuszczony do układu z wierzycielami. Układ ten został zatwierdzony postanowieniem Sądu Rejonowego w O. z dnia 8 listopada 2002 r. Przewidywał on pełne zaspokojenie wierzytelności uprzywilejowanych tj. kategorii od 1 – 5 objętych art. 204 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe (tekst jedn. Dz. U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm., dalej „pr. up.”). Pozostałe wierzytelności miały być podzielone na osiem równych kwartalnych rat z odroczeniem terminu płatności pierwszej raty na okres sześciu miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia o zatwierdzeniu układu.

Postanowieniem Sądu Rejonowego w O. z dnia 22 listopada 2002 r. postępowanie upadłościowe wobec powoda zostało ukończone i w tym dniu Sąd ten rozstrzygnął także o wydaniu pozwanemu kwoty 2 816 692 zł złożonej do depozytu sądowego celem zabezpieczenia wierzytelności kredytowych. Na dzień 30 stycznia 2003 r. według wyciągu z ksiąg Banku istniały następujące wierzytelności wobec powoda z tytułu odsetek ustawowych kredytu obrotowego z dnia 14 grudnia 1999 r. i kredytu z dnia 6 stycznia 2000 r. w rachunku bieżącym naliczone od dnia ogłoszenia upadłości do dnia 10 grudnia 2002 r. tj. do chwili wypłacenia należności w postępowaniu upadłościowym : w kwocie 503 928,15 zł i w kwocie 713 330,97 zł, czyli łącznie w kwocie 1 217 259,12 zł.

W dniu 11 kwietnia 2003 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w O. na wniosek pozwanego dokonał zajęcia rachunku bankowego powoda na podstawie tytułu wykonawczego, tj. bankowego tytułu egzekucyjnego z dnia 15 listopada 2000 r. w celu zaspokojenia należności odsetkowej w kwocie 400 000 zł i opłaty egzekucyjnej w kwocie 48 206,80 zł.

Sąd Okręgowy uznał powództwo za nieuzasadnione wskazując, że stanowisko zawarte w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2002 r., III CZP 43/03, Prawo

Bankowe 2002 nr 11, s. 33 dotyczy innego zagadnienia tj. kolejności podziału należności ulegających zaspokojeniu z masy upadłości. Uchwała ta nie odnosi się, jego zdaniem, do sytuacji w której w postępowaniu upadłościowym doszło do zawarcia układu z wierzycielami nieuprzywilejowanymi. Wówczas to warunkiem dopuszczalności układu jest zapewnienie zaspokojenia wierzytelności uprzywilejowanych i wierzycieli masy upadłości, chyba, że zgodzą się oni na zwarcie mniej korzystnego układu (art. 174 pr. up.). Dlatego też istnieje obowiązek zaspokojenia wierzycieli uprzywilejowanych i wierzycieli masy upadłości w pełnej wysokości i nie są oni uczestnikami postępowania układowego.

Wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2004 r. Sąd Apelacyjny apelację powódki oddalił, dzieląc zarówno ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji jak i jego argumentację prawną.

Powódka w kasacji opartej na naruszeniu prawa materialnego tj. art. 33 § 1 i 2 oraz art. 194 § 2 w zw. z art. 204 § 1 pkt 2b i pkt 7 pr. up. przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, a w konsekwencji błędne przyjęcie, że w postępowaniu upadłościowym odsetki od uprzywilejowanej należności głównej, a zabezpieczone hipoteką zwykłą oraz kaucyjną ulegają zaspokojeniu w kategorii określonej w art. 204 § 1 pkt 2b pr. up. i w rezultacie, iż nie są objęte zwartym układem z wierzycielami wniosła o zmianę, względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak zarzutów procesowych pozwala – wobec określenia wartości przedmiotu sporu oraz wartości przedmiotu zaskarżenia apelacyjnego i kasacyjnego na kwotę 400 000 zł przyjąć, że przedmiotem sporu była tylko nie zapłacona część odsetek ustawowych objętych tytułem egzekucyjnym z dnia 15 listopada 2000 r., od daty ogłoszenia upadłości. Sporem więc nie było objęte także ogólne zadłużenie powódki z tytułu przedmiotowych kredytów w kwocie 2 764 378, 29 zł i odsetki ustawowe od tej kwoty od dnia 15 listopada 2000 r. do dnia ogłoszenia upadłości czyli należności Banku wypłacone pozwanemu w dniu 10 grudnia 2002 r.

Dodać się godzi, że strona powodowa nie zakwestionowała prawidłowości wyliczenia nie uiszczonych odsetek ustawowych od przedmiotowych kredytów wynikającego z wyciągu z ksiąg Banku z dnia 30 stycznia 2003 r.

Do zaspokojenia tych odsetek zabezpieczonych hipotecznie na nieruchomości przy ul. T. w O. miało zastosowanie prawo upadłościowe znowelizowane ustawą z dnia

31 lipca 1997 r. (Dz. U. Nr 117, poz. 751), która weszła w życie w dniu 3 stycznia 1998 r. Ustawa ta zmieniła zasadniczo sposób zaspokajania wierzytelności zabezpieczonych rzeczowo. Zamiast dotychczasowego prawa odrębności, wierzytelności zabezpieczone rzeczowo – podlegały wtedy co do zasady - zaspokajaniu z funduszy masy upadłości (art. 204 § 1 pkt. 2a i 2b pr. up.). Przepis art. 204 § 1 pkt 2b nie określał jednak, czy zabezpieczona rzeczowo wierzytelność zaspokajana jest z odsetkami od należności głównej. Sąd Najwyższy w powołanej uchwale z dnia 5 lipca 2002 r., III CZP 43/02 (Wokanda 2002, nr 12, poz. 6) wyraził pogląd, że odsetki te zaspokajane są w kategorii wierzytelności wymienionych w art. 204 § 1 pkt 7 pr. up. czyli, że nie należą do wierzytelności uprzywilejowanych w rozumieniu obowiązującego wtedy art. 204 § 2 pr. up. Odnosząc się do tej kwestii należy podnieść, że trafnie Sąd Apelacyjny wskazał, że przepis ten miał zastosowanie do podziału funduszy masy upadłości, do którego wobec zawarcia w dniu 8 listopada 2002 r. układu upadłej wtedy powódki z wierzycielami nieuprzywilejowanymi nie doszło.

Skutki takiego układu były unormowane w art. 194 i 197 pr. up., z których skarżący powołał jako naruszony jedynie art. 194 § 2 pr. up.. W myśl tego przepisu układ taki nie naruszał praw wierzycieli, których wierzytelności były zabezpieczone w księgach wieczystych, a zatem bez względu na rodzaj wierzytelności z punktu widzenia kolejności jej zaspokajania określonej w art. 204 pr. up., gdyby doszło do podziału funduszy masy, uprawniał wierzyciela, którego wierzytelność była zabezpieczona hipoteką do jej realizacji w granicach tego zabezpieczenia. Zawarty przez powodową spółkę układ obowiązuje zatem wierzycieli, których tytuły pochodzą od upadłego z czasu przed datą ogłoszenia upadłości i to bez względu na to, czy wierzytelności zgłosili do masy upadłości, ale z wyłączeniem między innymi wierzycieli, których wierzytelności zabezpieczone zostały – jak w omawianym wypadku - wpisem w księgach wieczystych.

Należy zauważyć, że odsetki ustawowe zabezpieczone hipoteką biegły także od daty ogłoszenia upadłości do masy upadłości (art. 33 § 1 i 2 pr. up.). Sprzedaż jeszcze przed zawarciem układu praw wieczystego użytkowania powodowej spółki, a wówczas upadłego dłużnika, nieruchomości położonych w O. przy ul. M. i S. skutkowałą wygaśnięciem zabezpieczenia hipotecznego wierzytelności pozwanego Banku na tych nieruchomościach, gdyż sprzedaż dokonywana w postępowaniu upadłościowym wywoływała na podstawie art. 120 § 1 pr. up. te same skutki prawne jak sprzedaż w postępowaniu egzekucyjnym (art. 1000 k.p.c.). Jednakże zaspokojenie uprawnionych z ceny sprzedaży w tym wierzycieli, których wierzytelności były zabezpieczone na

sprzedanych nieruchomościach następowała według prawa upadłościowego (art. 120 § 2 pr. up.). Z uzyskanych zatem kwot ze sprzedaży tych nieruchomości przy ul. M. i S. należało więc zaspokajać wierzycelności według kolejności określonej w art. 204 pr. up.

Wpisana w księdze wieczystej nr (...) hipoteka umowna zgodnie z prawem materialnym (art. 69 u.k.w.h. w zw. z art. 1025 § 3 zdanie drugie k.p.c.) zabezpiecza ustawowe odsetki za opóźnienie ponad kwotę do której wpisano hipotekę z pierwszeństwem równym z należnościami objętymi w art. 1025 § 1 pkt 6 k.p.c. tylko za okres dwóch lat przed przysądzeniem własności. Skoro więc prawo użytkowania wieczystego nieruchomości położonej przy ul. T. nadal przysługuje powódce (nie zostało zbyte ani w postępowaniu upadłościowym ani w postępowaniu egzekucyjnym) to w rezultacie zabezpieczenie to w istniejącym stanie faktycznym nie mogło być realizowane.

Wpisana natomiast w tej księdze hipoteka kaucyjna do kwoty 1 000 000 zł obejmowała również dochodzone obecnie przez Bank w postępowaniu egzekucyjnym odsetki za opóźnienie w kwocie 400 000 zł. Hipoteka kaucyjna bowiem spośród roszczeń o świadczenia uboczne zabezpiecza przede wszystkim odsetki za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego wynikającego z zabezpieczonego hipoteką zobowiązania. Jak się w zasadzie jednolicie przyjmuje w literaturze i orzecznictwie zakres zabezpieczenia hipoteką kaucyjną wyznacza kwota wpisana do księgi wieczystej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 1985 r., III CRN 86/86, OSNCP 1987, nr 9, poz. 139.). Trafność tego poglądu wynika z porównania treści art. 69 u.k.w.h. i 104 u.k.w.h. Skoro hipoteka zwykła zabezpiecza odsetki i koszty postępowania w granicach określonych w odrębnych przepisach to gdyby zakres hipoteki kaucyjnej miałby być taki sam, jak w wypadku hipoteki zwykłej - art. 104. u.k.w.h. byłby zbędny, gdyż art. 69 u.k.w.h jako przepis szczególny miałby również zastosowanie do hipoteki kaucyjnej.

Hipoteka kaucyjna zabezpiecza zatem zarówno roszczenie o odsetki za opóźnienie jak i odsetki kapitałowe oraz koszty postępowania jeżeli z kwotą świadczenia głównego suma odsetek i kosztów mieści się w kwocie hipoteki.

W tym stanie rzeczy brak podstaw do przyjęcia, aby Sąd Apelacyjny naruszył wskazane w kasacji przepisy prawa upadłościowego.

Z art. 194 § 1 pr. up. wynika, że układ obowiązuje wierzycieli, których tytuły pochodzą od upadłego z czasu przed datą ogłoszenia upadłości, a w literaturze przeważa pogląd, że wyciąg z listy wierzycelności łącznie z wypisem prawomocnego

postanowienia zatwierdzającego układ jest tytułem egzekucyjnym przeciwko upadłemu nie tylko co do wierzytelności objętych układem tj. wierzytelności nieuprzywilejowanych lecz także uprzywilejowanych. Nie wdając się w jego ocenę należy dodać, że wierzyciel, który przed zawarciem układu uzyskał tytuł egzekucyjny może prowadzić egzekucję tylko na podstawie i w granicach tytułu opartego na postanowieniu zatwierdzającym układ. Powstanie nowego tytułu dotyczącego tej samej wierzytelności prowadzi do utraty mocy pierwotnego tytułu. Poza tym Sąd Najwyższy wyjaśnił (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 października 1998 r., II CKN 12/98, OSNC 1999 r., nr 4, poz. 77), że gdy nie zachodzą przesłanki z art. 197 prawa upadłościowego wierzyciel po jego ukończeniu (art. 198 pr. up.) może dochodzić swej wierzytelności wynikłej ze zdarzenia powstałego przed ogłoszeniem upadłości dłużnika, a następnie zrestrukturyzowanej przez układ (art. 194 § 1 pr. up.) na zasadach ogólnych tj. w postępowaniu rozpoznawczym. Problem jednak, czy przedmiotowy tytuł wykonawczy tj. bankowy tytuł egzekucyjny z dnia 15 listopada 2000 r. zaopatrzony w klauzulę wykonalności w zakresie nie zaspokojonych odsetek ustawowych zachował moc nie wymagał rozważenia, skoro kwestia ta nie została objęta zarzutami kasacyjnymi, ani też w kasacji nie zostały powołane przepisy, które w takim wypadku mogłyby zostać naruszone (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 1997 r., III CKN 13/97. OSNC 1997, nr 8 poz. 114.).

Z tych względów kasacja uległa oddaleniu (art. 393¹² k.p.c.).